

המאמר לקוח מתוך החוברת

מיניות וזוגיות בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

יולי 2020

עורכות ראשיות:
ד"ר עדי לוי-ורד,
גב' נגה חן
מכלול - יחידת הערכה
ומחקר, קרן שלום

מיניות וזוגיות בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית התפתחותית

חוברת העשרה

שותפי עריכה

ענת פרנק | מנהלת תוכן - תכניות ייחודיות, שירות
להערכה והכרה, אגף הערכה, הכרה ותכניות, מינהל
מוגבלויות, משרד העבודה, הרווחה והשירותים
החברתיים.

• שרון גנות | מנהלת ידע ומחקר, קרן שלום.

מאת: רונית ארגמן

התייחסות בריאה למיניות האדם קשורה בהבנת תהליכי ההתפתחות הנורמטיביים של האדם, וביצירת שיח ותקשורת ישירה העושה שימוש במונחים המתאימים. לכן חשוב להכיר את המונחים ואת ההגדרות של כל אחד מהמונחים.

מין (Sex) -

המונח 'מין' מתייחס בדרך כלל למין הביולוגי של האדם (זכר או נקבה), ולהבדלים גופניים בין המינים. ישנה קבוצה שלישית של מין ביולוגי, שהיא פחות מוכרת ונקראת 'אינטר-סקס' (מכונה כיום "הפרעה של התפתחות מינית", **DSD**). זהו מצב שבו האדם נולד עם מאפיינים ביולוגיים או אנטומיים שאינם באופן ברור של זכר או נקבה, למשל אדם שמבחינת מערכת המין החיצונית נראה כנקבה, אולם המערכת הפנימית היא של זכר, או מצב בו מערכת המין החיצונית אינה ברורה אם מדובר בזכר או בנקבה. הסיבות לתופעה זו הן כרומוזומליות, גנטיות והורמונליות. מצבים אלו מאד מגוונים, חלקם מתגלים בלידה וחלקם מאוחר יותר בחיים. קיימת מחלוקת לגבי שכיחות התופעה, אך משערים כי היא מופיעה בין אחת לכל 500 לידות, לבין אחת לכל 1,500 לידות. משמעות נוספת מקובלת של המילה "מין" היא: פעילות מינית, קיום יחסי מין (סקס).

מיניות (Sexuality) -

'מיניות' היא חלק מהזהות הכללית של האדם, והיא הגדרה רחבה המתייחסת לשילוב בין היבטים שונים- גופניים, רגשיים, וחברתיים - הנוגעים למיניות. 'מיניות' מתייחסת לקרבה, אינטימיות וקשר עם אחרים, ולא רק להתנהגות מינית. תפיסת המיניות היא ייחודית לכל אדם, והיא מושפעת מגורמים אישיים ותרבותיים. המרכיבים המרכזיים במונח 'מיניות', הם:

- **תהליכי התפתחות ושינוי** - תהליכים כגון: שינויי גיל ההתבגרות, הריון ולידה, גיל המעבר, הזדקנות, תחושות גופניות ומיניות.
- **דימוי מיני** - תפיסת האדם את עצמו כגבר/אישה, תחושתו ביחס לגוף, למיניות שלו ולצרכיו.
- **מחשבות, רגשות ואמונות** - עמדות וערכים של האדם ביחס למיניות בכלל ולמערכות יחסים, רצונות, משיכה, תשוקות, פנטזיות והתנהגויות מיניות.

מונחים הקשורים לזהות המינית של האדם -

- **מגדר** - מושג תרבותי וחברתי המתייחס לאפיונים של גבריות ונשיות. המגדר אליו משתייך האדם מגדיר כיצד הוא צפוי להתנהג ולהראות. הגדרת המגדר משתנה בין תרבויות ולאורך הזמן. כך למשל, ישנן תרבויות בהן נשים מצופות להיות אימהיות וביתיות לעומת תרבויות בהן הן מצופות להיות לוחמות ומנהיגות.
- **זהות מינית** - ההכרה הפנימית של אדם בהיותו זכר/נקבה, מבחינה רגשית, פסיכולוגית, גופנית וחברתית.
- **טרנסג'נדר** - מצב של חוסר התאמה בין המין הביולוגי שאדם נולד אתו ובין תחושת הזהות המינית הפנימית, למשל אדם שנולד כזכר אולם חש את עצמו כאישה, או להפך.

- **נטייה/אוריינטציה מינית** - משיכה מינית מבחינה רגשית, גופנית, מינית ומנטלית לאדם אחר. המשיכה יכולה להיות לבני אותו מין (הומוסקסואליות/לסביות), למין השני (הטרנסקסואליות), או לבני שני המינים (בי-סקסואליות). חשוב לדעת כי בני אדם יכולים להתנהג מינית באופן השונה מהנטייה שלהם, ההתנהגות המינית אינה מגדירה את הנטייה המינית, למשל אדם עם נטייה הטרנסקסואלית המקיים פעילות הומוסקסואלית.

להט"ב -

קיצור של: לסביות, הומואים, טרנסג'נדרים ובי-סקסואלים. בשנים האחרונות נוספו צירופים כגון: להט"ב"ק - מוסיף התייחסות ל"קוויר" (או ג'נדרקוויר - זהות מגדרית משתנה, לפעמים כאישה ולפעמים כגבר, גם וגם, או לא זה ולא זה), להט"בפאק - מוסיף התייחסות לפאנסקסואליות (נטייה ומשיכה מינית ורומנטית לאנשים ללא קשר למין ביולוגי או לזהות מגדרית) וא-מיניות (היעדר משיכה מינית, חוסר עניין בפעילות מינית או חוסר בתשוקה מינית).

התנהגות מינית (לבד או עם אדם אחר) -

פעולות, קשרים ומערכות יחסים, כגון: חיזור, התאהבות, קשר זוגי, קשר רומנטי, קשר מיני, ארוטיקה.

התנהגות מינית מתאימה -

"התנהגות מינית מתאימה" היא התנהגות בהיבט המיני, המתאימה לגיל, לשלב ההתפתחותי, למאפיינים אישיים של האדם, לחוקי המדינה, ולכללים חברתיים מקובלים. חשוב להדגיש כי אדם אשר חי בסביבה שבה אין הקפדה על כללי התנהגות מינית מקובלים, עשוי לפתח התנהגות מינית בעייתית. לדוגמה, אדם החי בסביבה ללא פרטיות, עשוי להפגין התנהגות מינית לא מותאמת בציבור.

בריאות מינית -

שמירה על הבריאות המינית בהיבטים גופניים ורגשיים.

- היבטים גופניים - שמירה על בריאות הגוף ומערכת המין החיצונית והפנימית, הימנעות ממחלות העוברות במגע מיני ו/או הריון לא-רצוי, ביצוע התנהגות מינית שאינה פוגעת או מסכנת.
- היבטים רגשיים -
- גישה חיובית, מכבדת ואחראית למיניות ויחסים רומנטיים ומיניים.
- היכולת ליהנות מהתנסויות מיניות מתוך רצון חופשי, ללא הרגשת אשמה או בושה, אפליה, כפייה או אלימות. התנהגות מינית בהתאמה לתהליכי התפתחות גופניים ורגשיים וכבוד לסביבה.

זכויות מיניות -

זכויות מיניות הן חלק מזכויות הפרט שיש לכל אדם, כולל לאנשים עם מוגבלות. בין היתר: הזכות לקבלת ידע ומידע מיני; הזכות לכבוד ולפרטיות; הזכות להיות מוגן מפני מצבי ניצול ופגיעה מינית; הזכות לזוגיות; הזכות להינשא ולהקים משפחה; הזכות להנאה מינית ולחיים בהתאמה לנטייה/העדפה מינית; הזכות לבחור התנהגויות מיניות מועדפות (תוך הימנעות מסיכון כמובן).

הסכמה מינית מדעת -

הסכמה בין שותפים לקיום פעילות מינית, כוללת:

- א. **בחירה חופשית, שוויונית והדדית** - שלא תחת לחץ, איום, כפייה, סחיטה או מניפולציה, או מול גורם סמכות.
- ב. **אישור ברור וספציפי עבור מה ניתנת ההסכמה**. הסכמה לפעילות מינית אחת, אין פירושה הסכמה לכל פעילות מינית, לפעילויות עתידיות או לשותפים מיניים שונים.
- ג. **הסכמה משתנה** - הסכמה מינית יכולה להתבטל בכל רגע לפני או במהלך פעילות מינית. אם שותף אחד רוצה להפסיק - הפעילות צריכה להיפסק מיידית.
- ד. **מודעות ויכולת שיפוט** - קיום יכולת לקבל החלטות מושכלות, שאינן מושפעות משימוש בסמים/אלכוהול, תרופות, חוסר שינה, או מוגבלות כלשהי (פיזית, נפשית או קוגניטיבית). כמו כן, מודעות מלאה לגבי הפעילות המינית עצמה - מהי הפעילות המינית? מהן ההשלכות האפשריות שלה? מיהם השותפים לפעילות המינית? אילו מחלות עלולות לעבור במגע מיני? כיצד להשתמש באמצעי מניעה? ועוד.